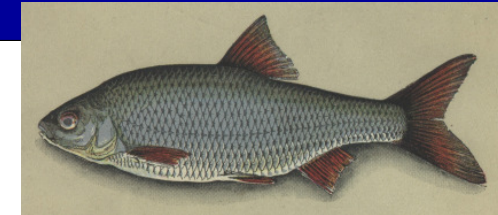
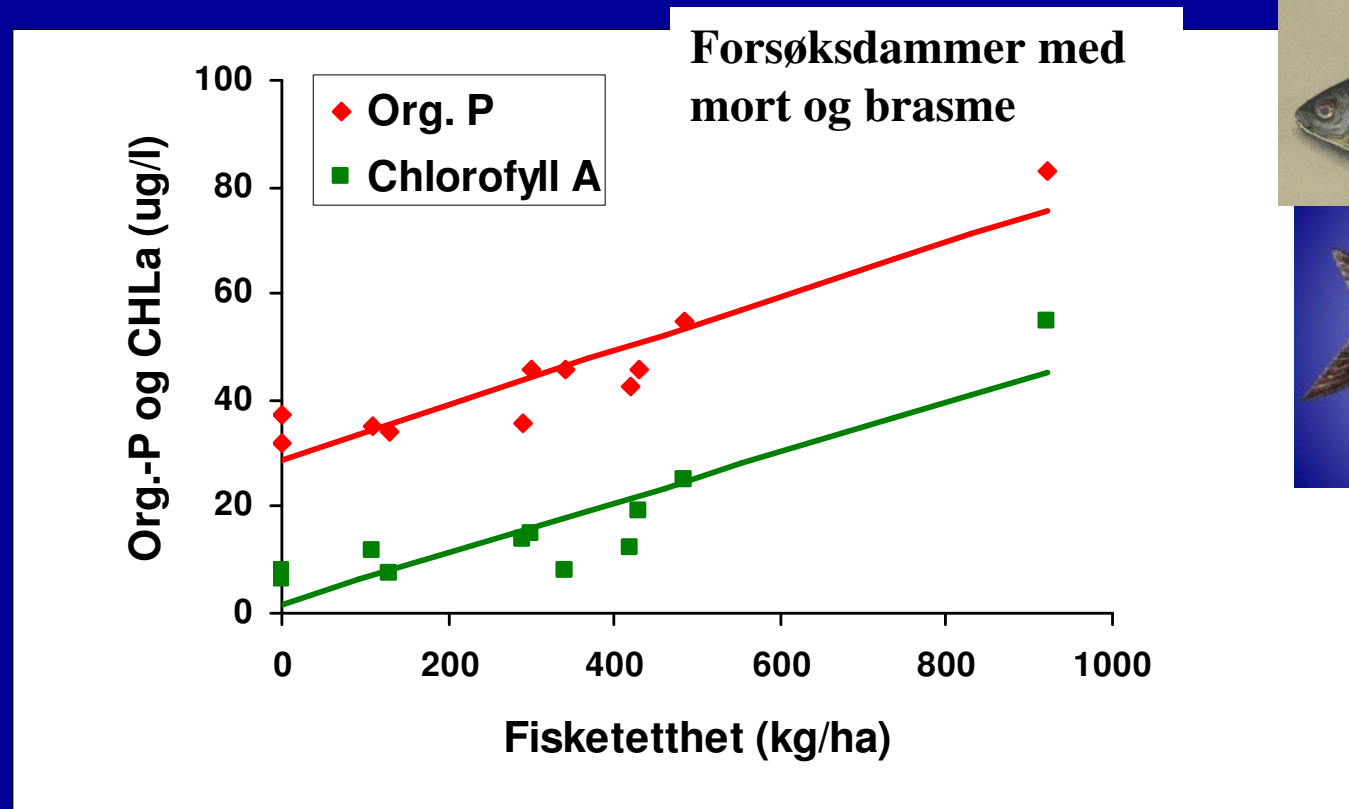

Endring i fisketetthet og
kvikksølvkonsentrasjoner i fisk i Årungen etter
manipulering med gjeddebestanden

Reidar Borgstrøm og Bjørn Olav Rosseland
Institutt for naturforvaltning, UMB

Klar sammenheng mellom mengde fisk og intern frigjøring av fosfat

- Både organisk fosfor og klorofyll A økte betydelig i vannmassen 28 dager etter at mort og brasme ble satt ut

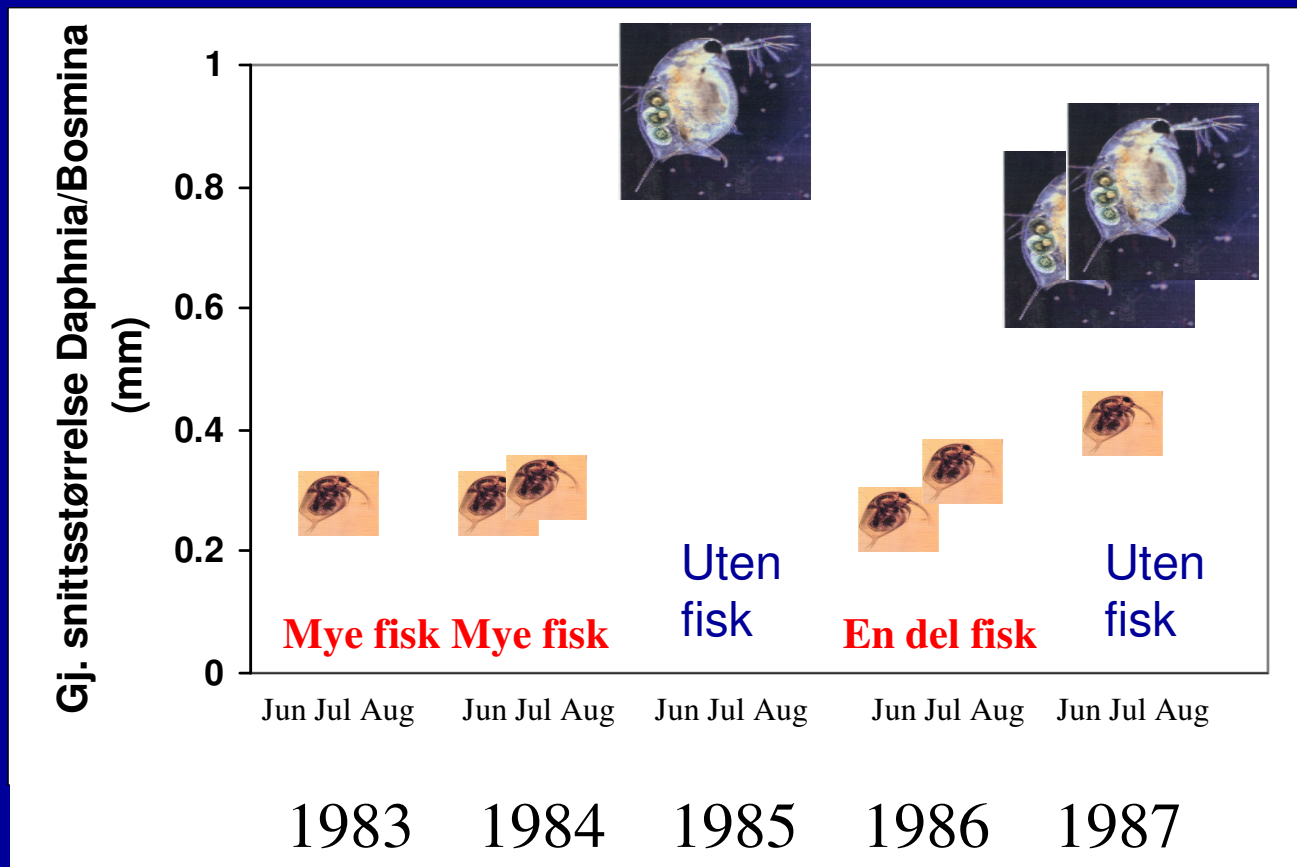
(etter Persson og Hamrin)

Biomanipulering er gjennomført i Helgetjern, en næringsrik innsjø ved Ørje med stor bestand av mort

Foto: Å. Brabrand

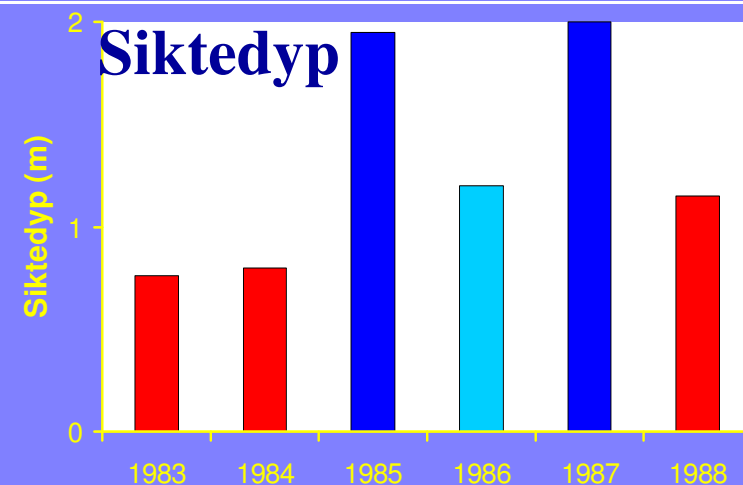
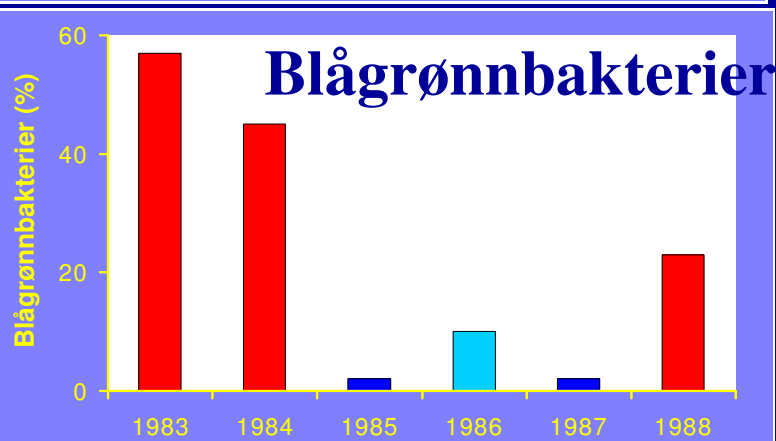
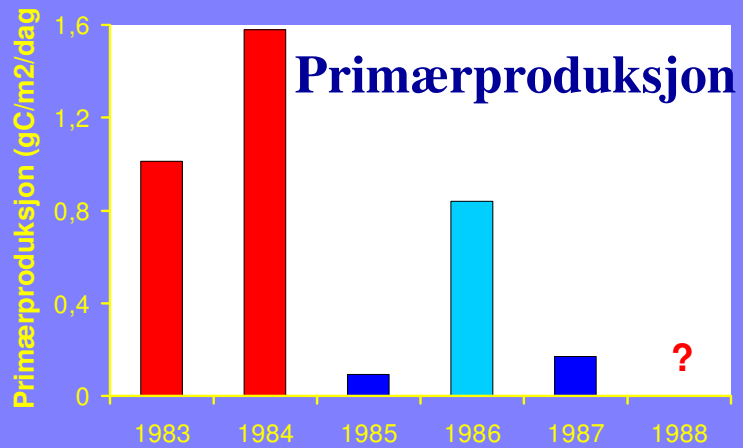
Manipuleringen med fisken i Helgetjern førte til omfattende endringer i zooplanktonsamfunnet

Markert top-down regulering i Helgetjern

Effektive algebeitere (*Daphnia pulex* og *D. longispina*) dukket opp i år med lite fiskepredasjon

(etter Faafeng og Brabrand)

Ved reduksjon av
mortebeholdningen, sank
primærproduksjonen,
blågrønnbakteriene
forsvant, og siktedypet
ble fordobla

Mye fisk

Lite fisk

Moderat tetthet

Bio-manipuleringer er gjennomført i flere norske innsjøer, med positive resultat

- De fleste manipuleringer har ført til mer vannlopper, mindre algemengder, og større siktedyp (tallene i tabellen angir gjennomsnitt etter manipulering dividert med gjennomsnitt før)

Haugatj. Helgetj. Askelundv. Vikv. Gjersjøen

Planktonalger:

Biomasse	0,22	0,09	0,04	0,16	0,64
Blågrønnbakt.	0,60	0,03	0	0	0,35
Primærprod.	0,45	0,11	-	-	1,00

Siktedyp: **2,3**   **3,1**   **2,1**   **1,4**   **0,83**

Predatorfisk kan brukes ved biomanipulering

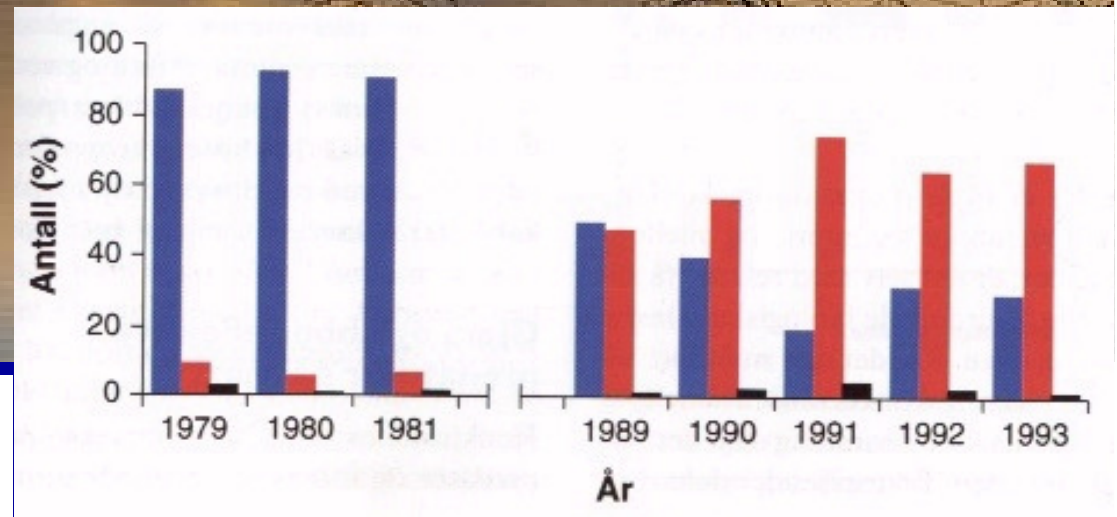

Mange fiskearter i norske innsjøer er fiskeetende når det er et tilbud av førfisk: Gjedde, gjørs, abbor, røye og aure er typiske eksempler på fiskeetende arter

Store endringer i fiskesamfunnet i Gjersjøen etter etablering av gjørs

Mortebestanden kraftig redusert, mens mengden abbor øka sterkt

Mort (blått) og abbor (rødt) i garnfangster i Gjersjøen

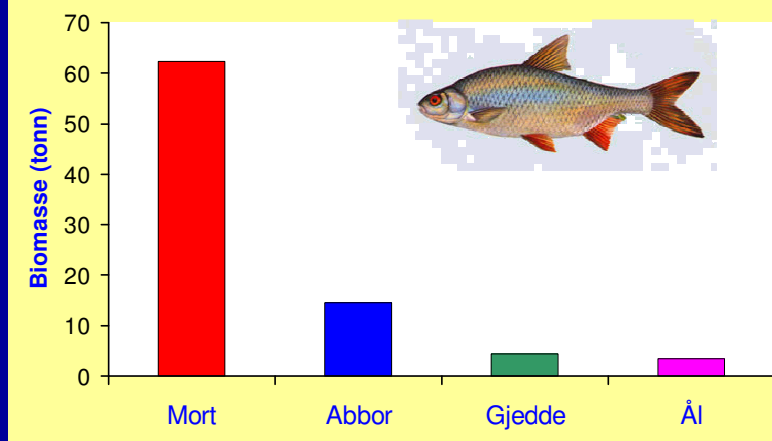

Mort har vært dominerende fiskeart i Årungen

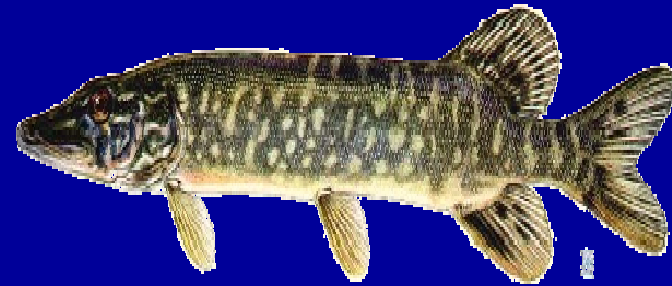
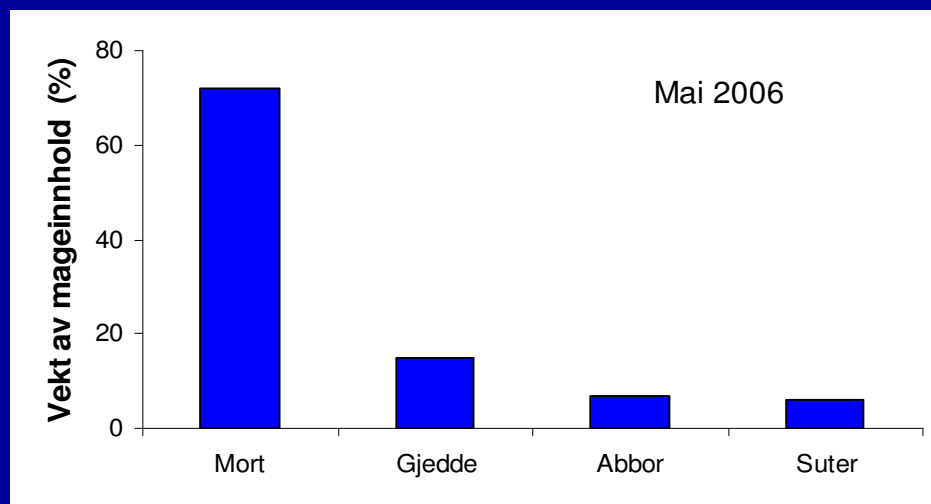
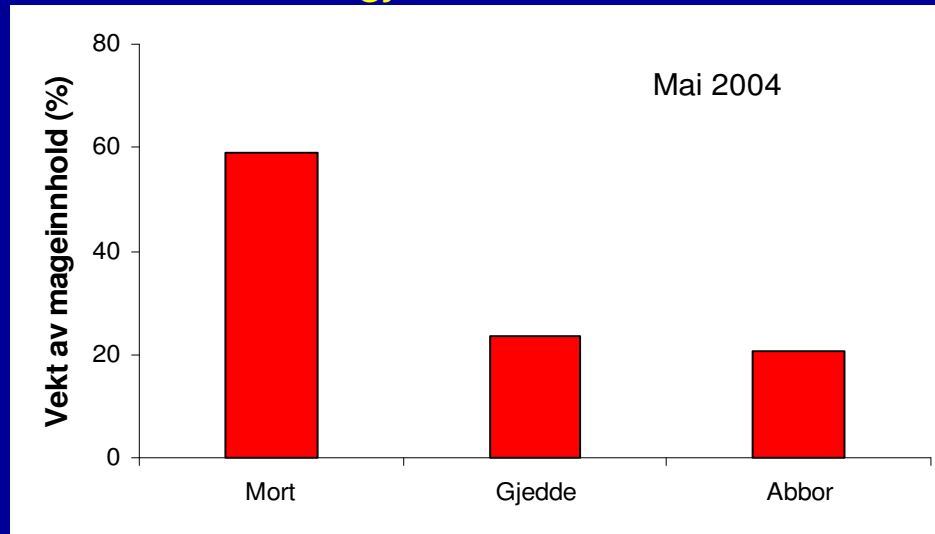
Fiskebiomassen i Årungen 1979:

- Mort er altetende, og lever av bunndyr, zooplankton, alger og dødt organisk materiale. Mort bidrar dermed til økt intern tilførsel av fosfat

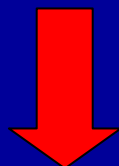
Store gjedder eter mort, abbor, gjedde og andre fiskearter i Årungen

Diett hos store gjedder:

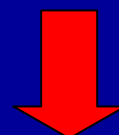

Økt overleving hos smågjedde og mellomstor abbor når store gjedder blir fjerna

Ås kommunes målsetting med manipulering av fiskeetende fisk i Årungen

- Redusert bestand av mort
- Redusert mengde blågrønnbakterier, dvs. bedre vannkvalitet
- Redusert kvikksølvinnhold i gjedde

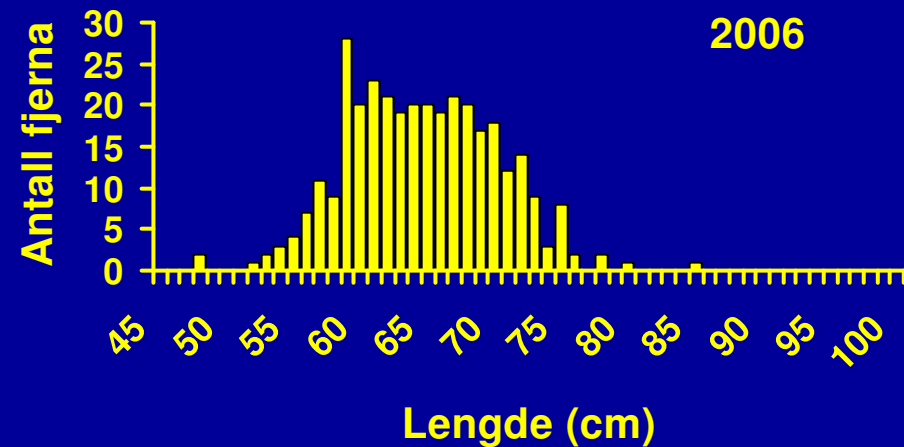
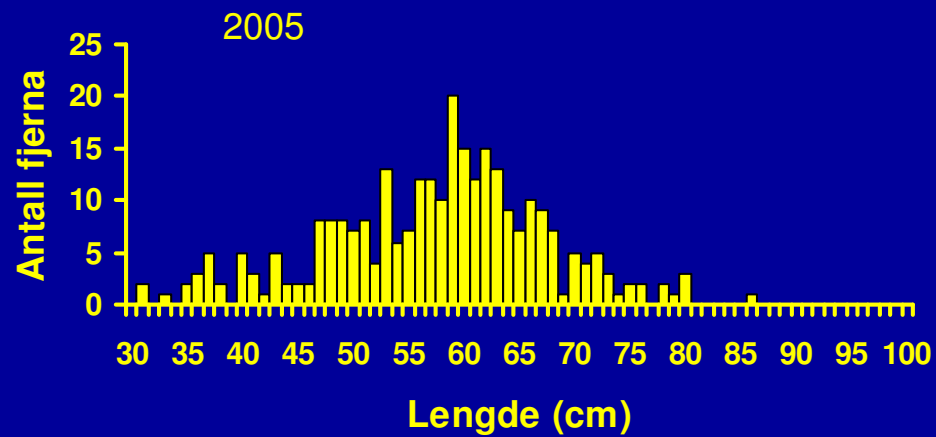
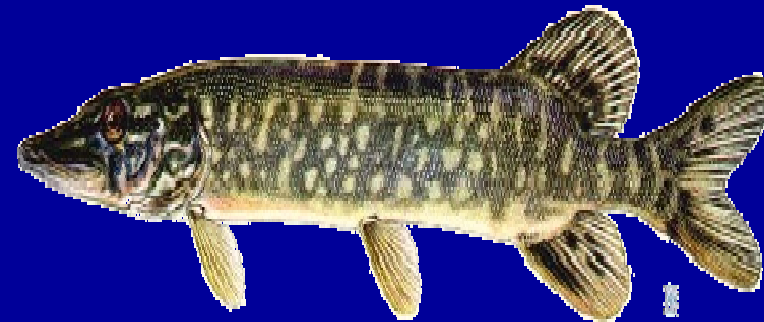
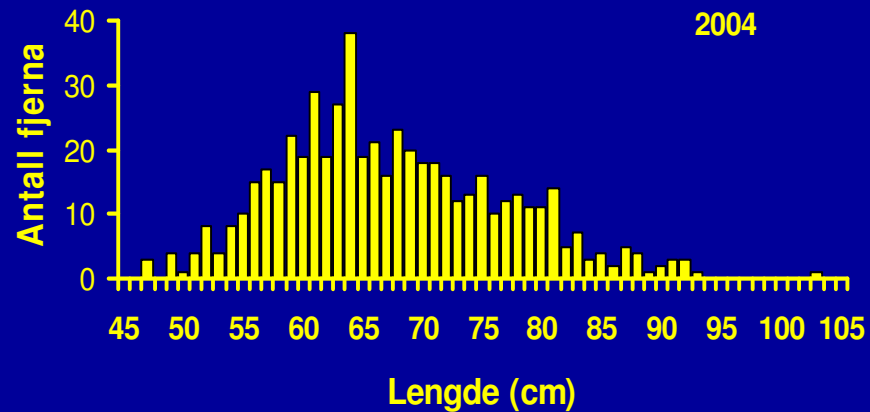
Forbedra miljøkvalitet for Årungen

Gjedde er en betydelig fiskeeter som tar både store og små byttefisk

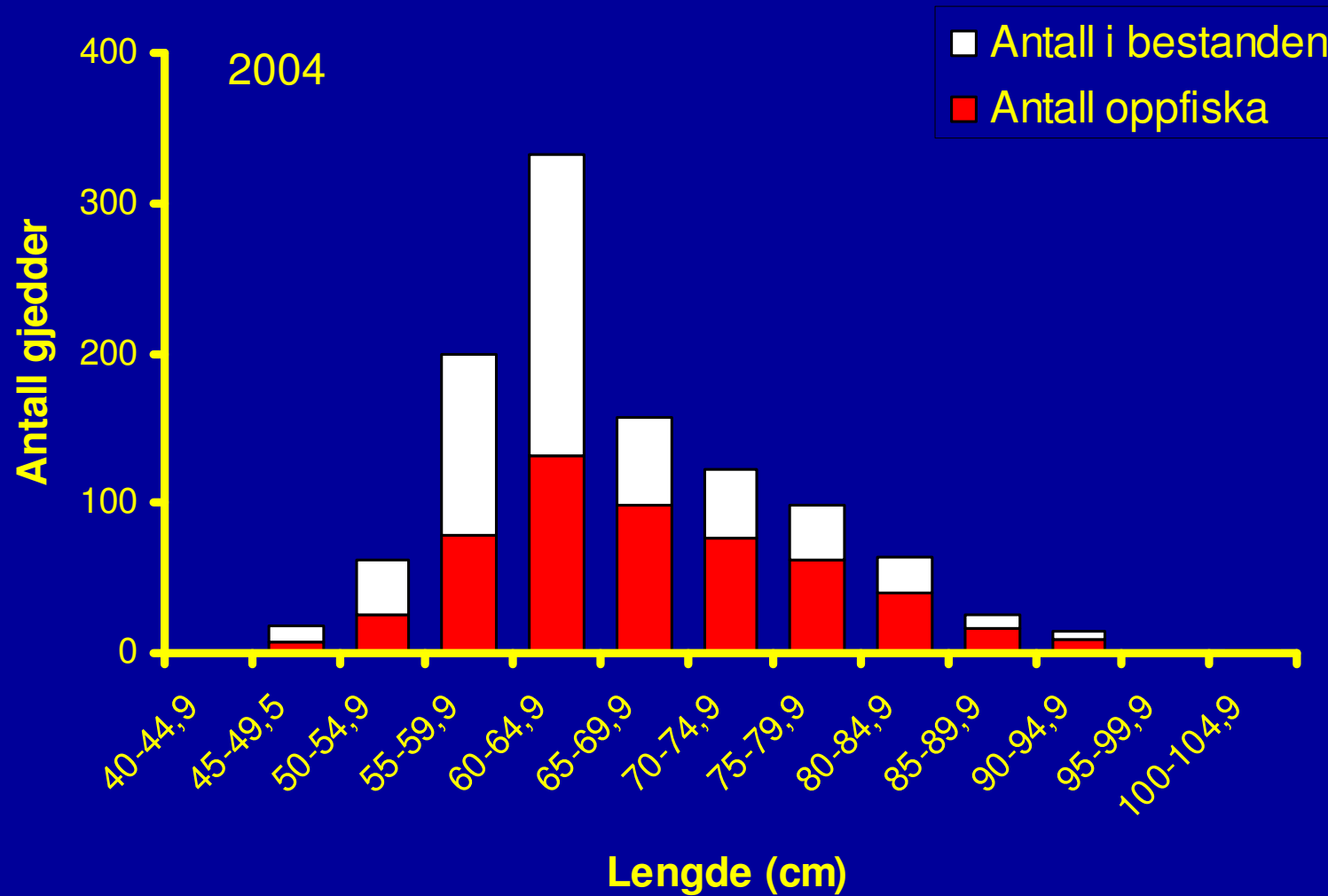

Kannibalisme og predasjon på abbor hos de store gjeddene er bakgrunnen for utfiskingen

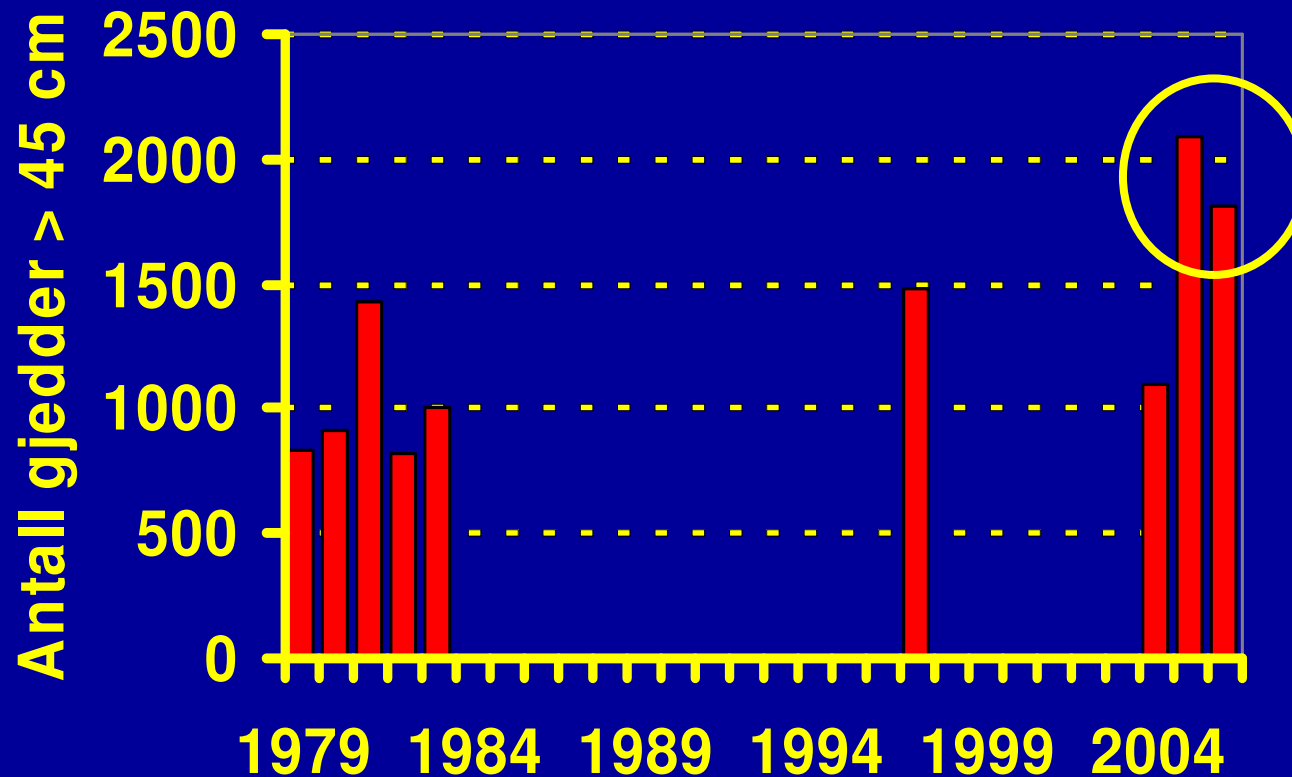
Stort antall store gjedder ble fjerna i mai 2004-2006

Uttaket av gjedder over 65 cm var særlig stort

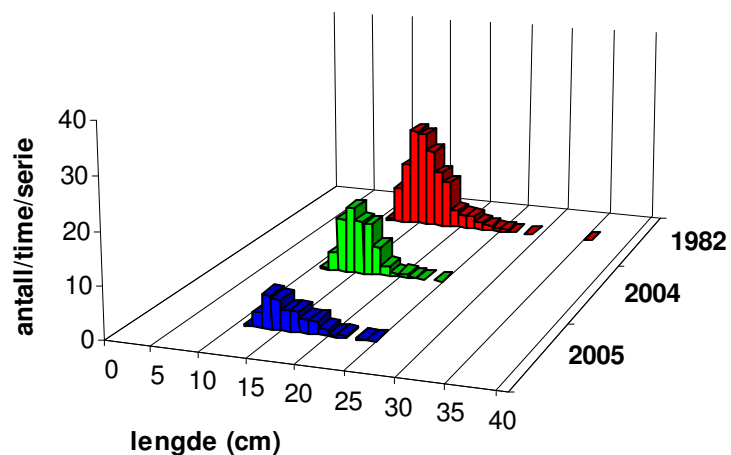
Estimert antall gjedder i bestanden mye høyere i 2005 og 2006 enn tidligere år

Økt rekruttering i 2005 og 2006 skyldes mest sannsynlig fjerning av store gjedder i 2004 og 2005 og dermed redusert kannibalisme

Mort; settegarn

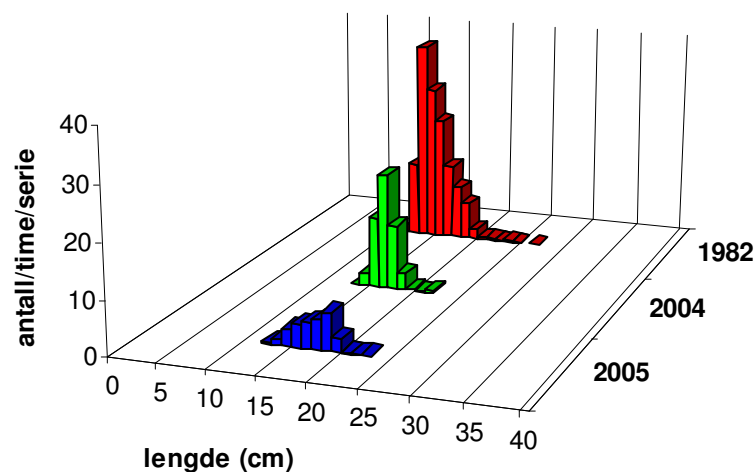
1982: n = 109,2
2004: n = 57,5
2005: n = 30,9

Mortebestanden
vesentlig redusert fra
1982 til 2004, og
ytterligere redusert fra
2004 til 2005

Mort, flytegarn

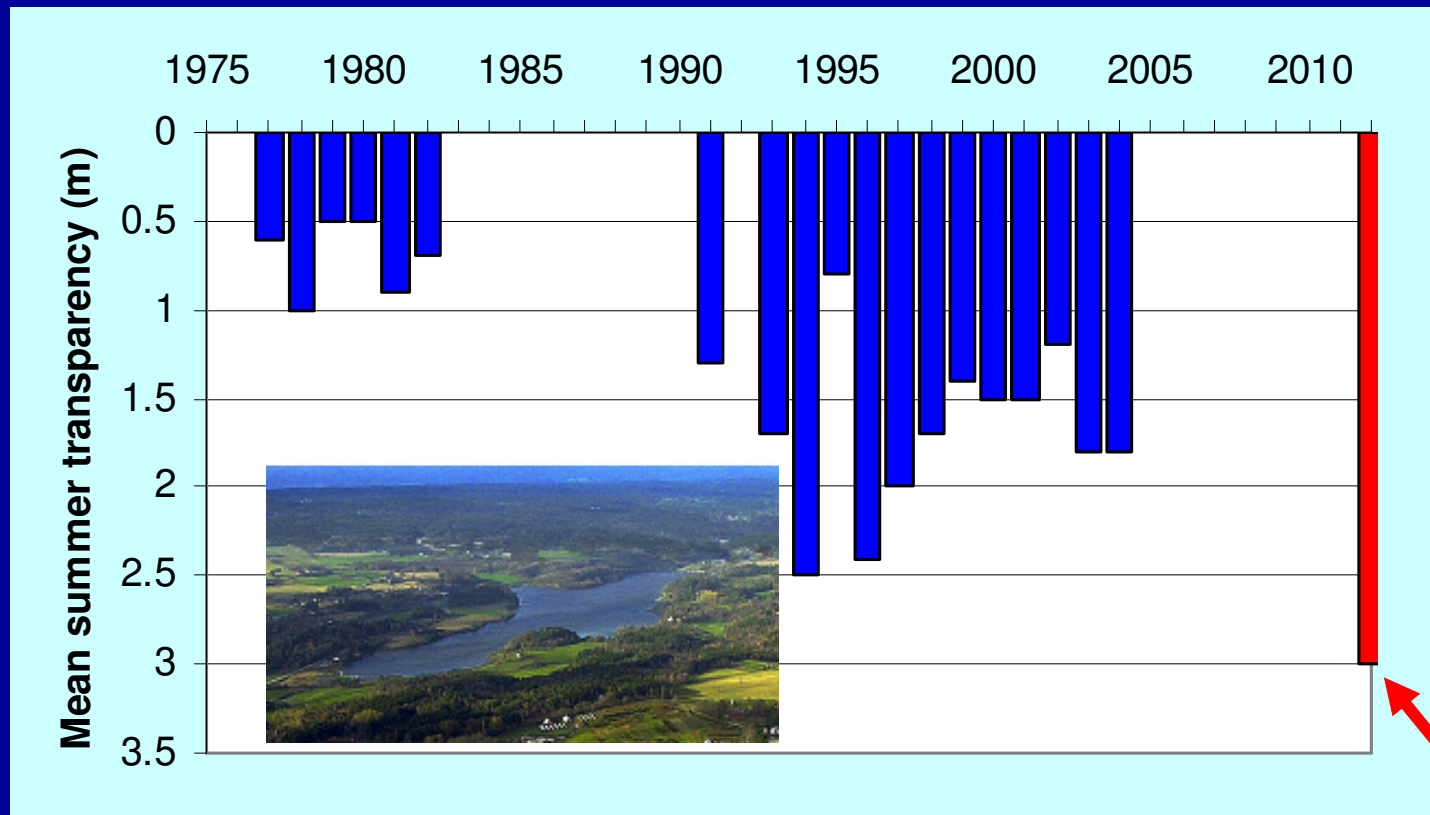
1982: n = 141,3, >15 cm: n = 35,1
2004: n = 53,8, >15 cm: n = 38,0
2005: n = 28,9, >15 cm: n = 20,1

Fangst av mort pr.
innsatsenhet (pr. time pr.
garnserie), både på
settegarn langs land og på
flytegarn gikk sterkt ned
fra 2004 til 2005

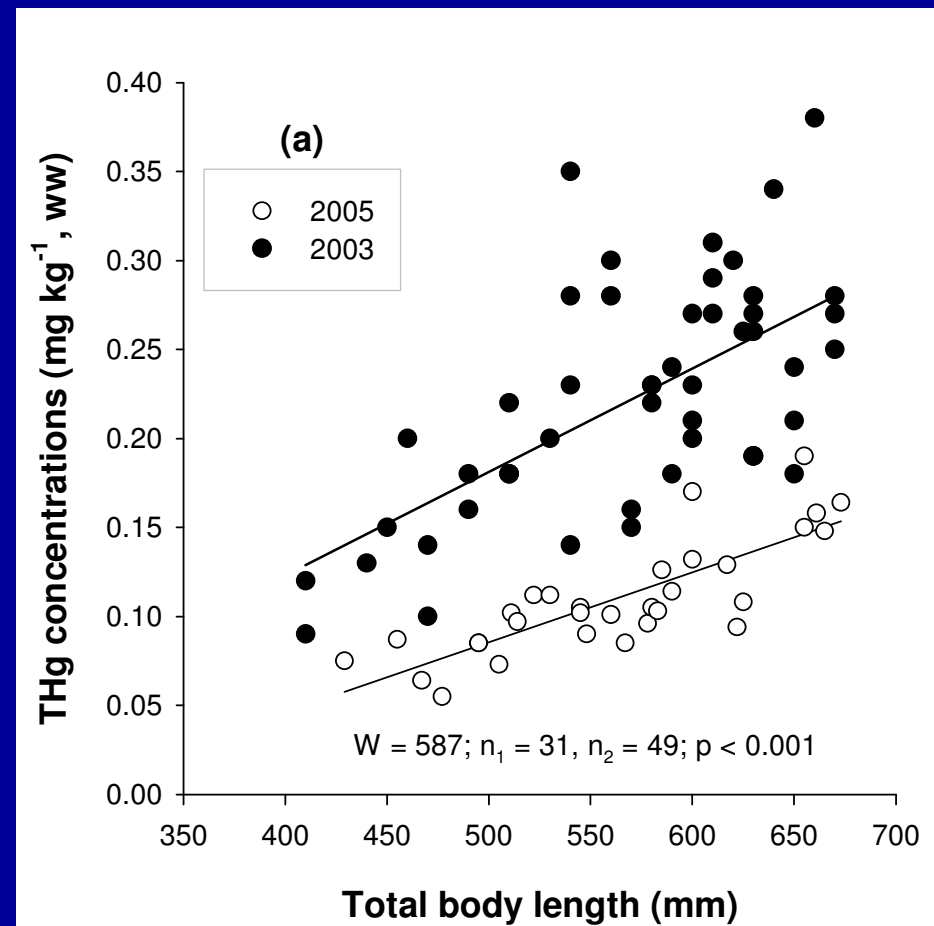
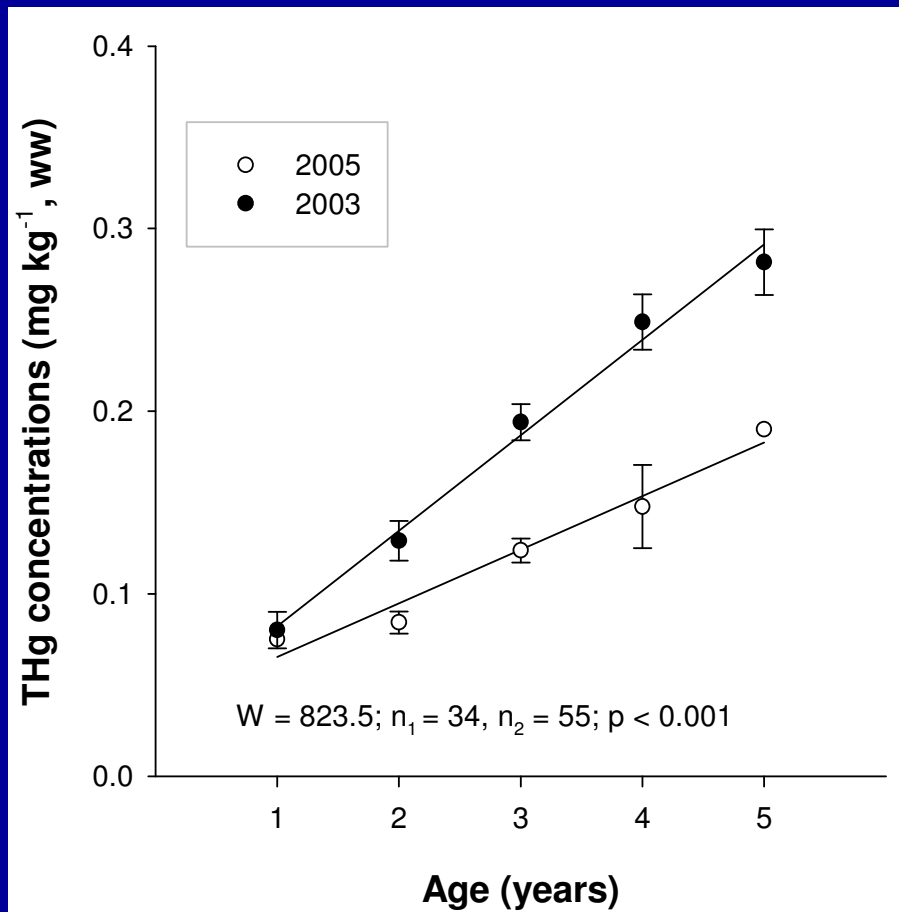
Siktedypet mye større i perioden 1991-2004 sammenlikna med perioden 1977-1982

Kan skyldes en kombinasjon av lavere ekstern og intern tilførsel av fosfat

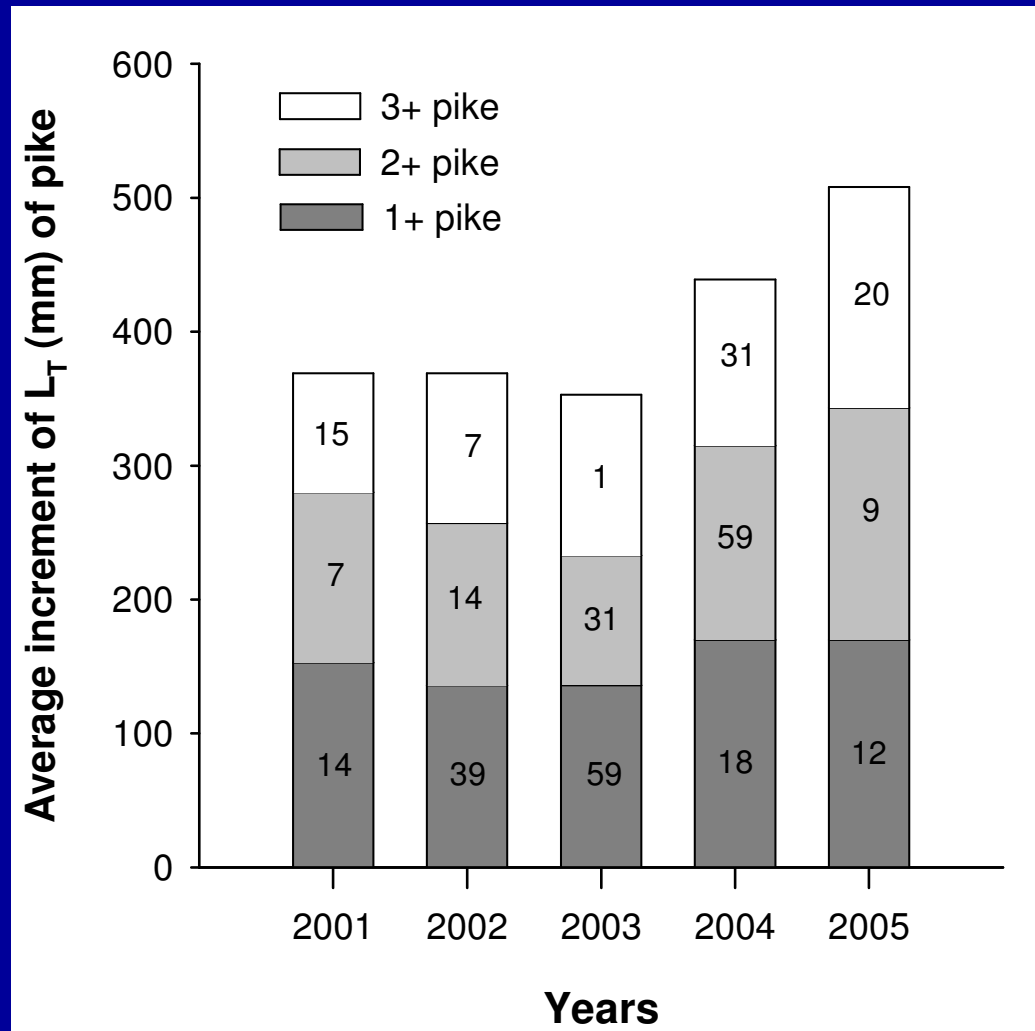
Mål for Ås kommune innen 2012

Viktig resultat av manipulering med gjeddebestanden: kvikksølvkonsentrasjonen i gjedde har minka etter fjerning av store gjedder

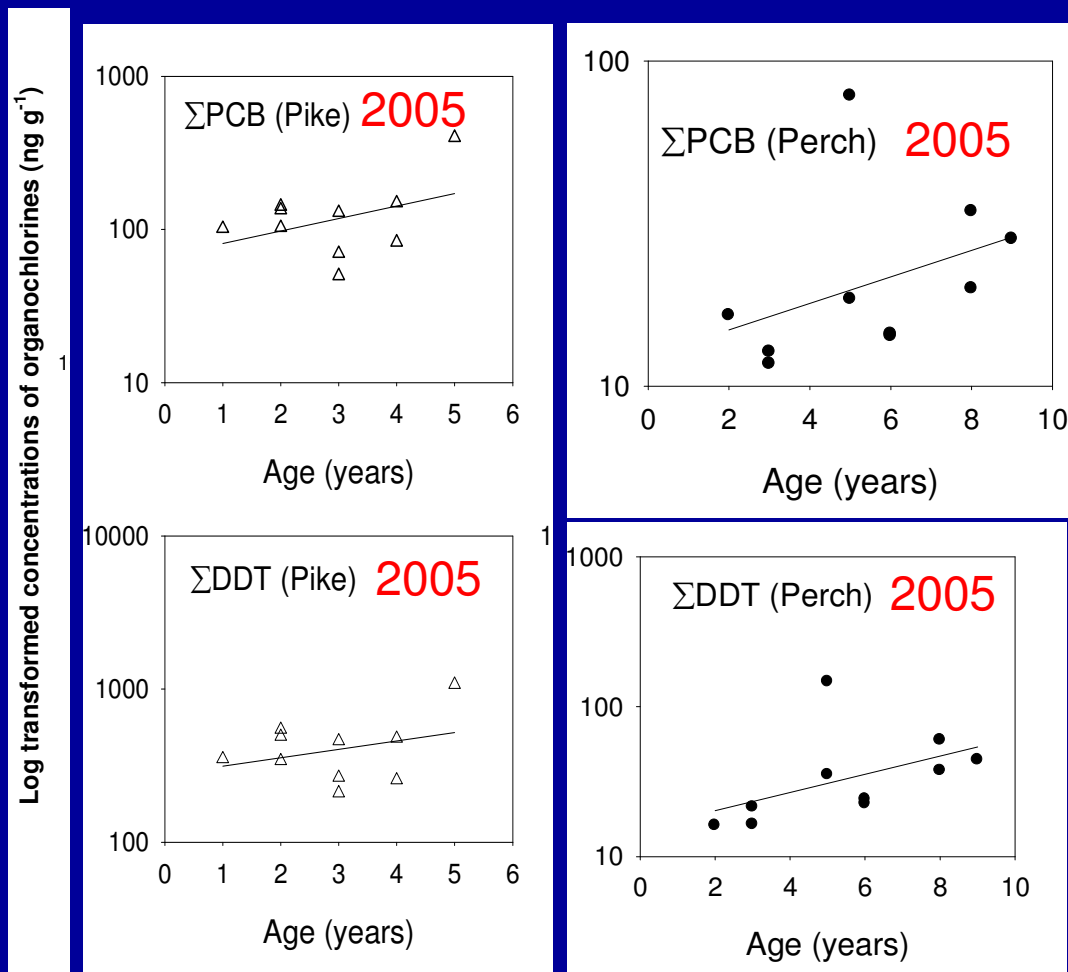
(Etter Sharma et al. 2008)

Redusert kvikksølvkonsentrasjon trolig på grunn av raskere gjeddevekst

(Etter Sharma et al. 2008)

Konsentrasjonene av PCB og DDT øker med alderen i både gjedde og abbor i Årungen

Konsentrasjonene av Σ DDTs og Σ PCBs ble om lag halvert fra 2004 til 2005

Konklusjon

- Gjeddebestanden kan økes ved å fjerne de store gjeddene
- Økt gjeddebestand betyr økt konsum av fôr-fisk (særlig mort)
- Fjerning av store gjedder gir økt vekst hos yngre gjedder, og lavere miljøgiftkonsentrasjoner i fisken pga. biofortynning